

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Mr. F.B.J. Grapperhaus
Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238
Uw kenmerk: 260994

Geachte heer Grapperhaus,

Bij brief van 6 juni 2019 heeft u ons het conceptvoorstel voor de Innovatiewet Strafvordering ter advisering voorgelegd. Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid te reageren.

1. Inleiding

Doel van het conceptwetsvoorstel is om, in de aanloop naar een nieuw Wetboek van Strafvordering, alvast in de praktijk ervaring te kunnen opdoen met onderdelen van dat nieuwe wetboek. Voorgesteld wordt daartoe een aparte regeling op te nemen in Boek IV, Titel X, van het Wetboek van Strafvordering betreffende "Innovatie van verschillende onderwerpen" (art. 553a t/m art. 585). Wij hebben met belangstelling kennis genomen van dit voorstel. In deze reactie maken wij graag enkele opmerkingen met betrekking tot die onderdelen die in het bijzonder van belang zijn voor de uitoefening van taken van de Hoge Raad en het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad.

Het conceptwetsvoorstel voorziet onder meer in de mogelijkheid om ook in strafzaken prejudiciële vragen te stellen aan de Hoge Raad. Wij staan positief tegenover dit voorstel. Zoals wij reeds in onze reactie op de conceptwetsvoorstellen boeken 3 tot en met 6 van het Wetboek van Strafvordering te kennen hebben gegeven betreft het een belangrijke aanvulling op de huidige wettelijke regeling, die de kwaliteit van de strafrechtspleging kan bevorderen. Het verheugt ons dat op p. 19 van de concept memorie van toelichting (hierna ook: memorie van toelichting) wordt opgemerkt dat het de bedoeling is dat de voorgestelde regeling betreffende de prejudiciële vragen zal blijven gelden tot en met de inwerkingtreding van het nieuwe Wetboek van Strafvordering en nadien onderdeel zal uitmaken van dat nieuwe wetboek.

Onze reactie op de conceptwetsvoorstellen betreft in het bijzonder:

- bewijs door opname van beeld, geluid of van beeld en geluid (zie hierna onder 2)
- de introductie van de mogelijkheid tot afsplitsing van de vordering van een benadeelde partij, om die vordering afzonderlijk van het hoofdgeding te behandelen (zie hierna onder 3).

Voor zover in het navolgende wordt verwezen naar wetsartikelen wordt hiermee, tenzij anders is vermeld, gedoeld op artikelen uit het onderhavige conceptwetsvoorstel.

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238

2. Bewijs door opname van beeld, geluid of beeld en geluid

Onderdeel van het wetsvoorstel betreft de aanvulling van de opsomming van wettige bewijsmiddelen in art. 339 Sv met 'een opname van beeld, geluid of beeld en geluid' (art. 557 Sv). Genoemd worden onder meer auditieve opnamen ter vervanging van het proces-verbaal van verhoor. Dit voorstel maakt het mogelijk dat dergelijke opnamen voor het bewijs worden gebruikt zonder daarvoor op het bewijsmiddel van de eigen waarneming van de rechter te zijn aangewezen. De toelichting vermeldt dat die opnamen daardoor ook voor het bewijs kunnen worden gebruikt zonder dat deze op de terechtzitting zijn afgespeeld of vertoond.

Ook in het conceptwetsvoorstel tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering is het voorstel opgenomen tot het aanmerken van een opname van beeld, geluid of beeld en geluid als zelfstandig bewijsmiddel. Anders dan de toelichting op dat concept wetsvoorstel, gaat de toelichting op het onderhavige voorstel voor de Innovatiewet niet nader in op de vraag hoe de voorgestelde aanvulling van de opsomming van wettige bewijsmiddelen zich verhoudt tot de algemene strafvorderlijke voorschriften omtrent het onderzoek ter terechtzitting en de uitspraak; die voorschriften zijn mede van belang voor de toetsing in cassatie van beslissingen met betrekking tot de bewezenverklaring. Wij geven u in overweging in de toelichting op het definitieve wetsvoorstel voor de Innovatiewet aandacht te schenken aan de betekenis en het belang van die voorschriften voor het gebruik voor het bewijs van opnames van beeld, geluid of beeld en geluid, en eventueel in dat definitieve wetsvoorstel te voorzien in aanvullende voorschriften.

In dit verband kan allereerst worden gewezen op het voorschrift van art. 301 Sv, op grond waarvan de in die bepaling genoemde stukken (processen-verbaal, verslagen van deskundigen en andere stukken) worden voorgelezen dan wel worden samengevat door middel van het mededelen van de korte inhoud. Op grond van art. 301 lid 4 Sv wordt ten bezware van de verdachte geen acht geslagen op stukken die niet zijn voorgelezen of waarvan de korte inhoud niet is medegedeeld. Deze regeling strekt ertoe dat alle voor de bewijsbeslissing relevante stukken ter terechtzitting (kunnen) worden besproken en daarmee dat in het bijzonder de verdachte niet wordt verrast dat een bepaald stuk aan de bewijsbeslissing ten grond wordt gelegd. In dat verband is ook van belang de regeling van art. 309 lid 2 Sv met betrekking tot het ter terechtzitting tonen van en het horen omtrent stukken van overtuiging. Het vergt toelichting welke plaats opnamen van beeld, geluid of beeld en geluid binnen deze regelingen toekomt. Wij wijzen in dit verband op de voorschriften die hieromtrent zijn opgenomen in het conceptwetsvoorstel tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, in het bijzonder art. 4.2.4.1.1 lid 3 en art. 4.3.1.6 leden 2 en 3. Verder kan het nuttig zijn aandacht te besteden aan (de wijze van) het voegen van opnamen van beeld of geluid of beeld en geluid bij de processtukken (vgl. art. 137 en 149a Sv).

Ten tweede wijzen wij erop dat op grond van art. 359 lid 2 Sv de beslissing dat het feit door de verdachte is begaan, moet steunen op de inhoud van in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, houdende daartoe redengevende feiten en omstandigheden. Het behoeft toelichting op welke wijze opnamen van beeld, geluid of beeld en geluid in het vonnis – of in hoger beroep: het arrest – worden

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238

opgenomen en op welke wijze de daaraan ontleende redengevende feiten en omstandigheden worden vermeld. Op dit punt kan worden gewezen op hetgeen hieromtrent is vermeld in de toelichting op het conceptwetsvoorstel tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (p. 64): de opnamen behoeven op grond van het voorgestelde art. 4.3.4.4 niet als zodanig te worden opgenomen in (de aanvulling op) het vonnis, maar de door de rechter uit de opname gedestilleerde redengevende feiten en omstandigheden worden in het vonnis op schrift gesteld. Een voorschrift van deze strekking is met het oog op de cassatieprocedure van bijzonder belang, aangezien de Hoge Raad in verband met de bewijsbeslissing zelf geen feitelijk onderzoek of feitelijke vaststellingen doet, maar in een vrijwel geheel schriftelijke procedure uitsluitend toetst of de feitenrechter de bewijsbeslissing heeft kunnen ontlenen aan de door hem gebruikte bewijsmiddelen en de daaruit blijkende, en als zodanig door de feitenrechter aangeduide redengevende feiten en omstandigheden.

Het voorgaande kan worden geïllustreerd aan de hand van een geval waarin een auditieve opname wordt gebruikt ter vervanging van het proces-verbaal van een verhoor. In dat geval zal het vonnis – of in hoger beroep: het arrest – de uit die opname blijkende redengevende feiten en omstandigheden moeten vermelden, hetgeen praktisch gesproken betekent dat de relevante delen van het verhoor schriftelijk worden weergegeven in de uitspraak. Die weergave is noodzakelijk met het oog op de beoordeling in cassatie van klachten die betrekking hebben op de begrijpelijkheid van de bewijsbeslissing. Dit betekent overigens ook dat een besparing van werklast die wordt gerealiseerd door van een verhoor in het stadium van het opsporingsonderzoek geen (volledig) proces-verbaal op te maken maar (ten dele) te volstaan met een opname, in een later stadium van het strafproces als uitwerking vereist is tot substantieel meerwerk bij de uitwerking van het vonnis of het arrest kan leiden.

Naast de vorenstaande punten zou in de toelichting nader kunnen worden belicht welke betekenis toekomt aan de authenticiteit van beeld en/of geluidsopnamen die als bewijsmiddel worden gebruikt. Blijkens de toelichting (p. 20) zal in de voorgenomen evaluatie aan deze authenticiteit aandacht worden geschonken. Wij geven u in overweging in de toelichting aandacht te besteden aan de vraag welke in de wet neer te leggen of in de praktijk te realiseren waarborgen voor authenticiteit in dat verband van belang zullen zijn in de gevallen waarin het beeld en/of geluidmateriaal niet ter terechtzitting wordt afgespeeld of vertoond.

3. De afzonderlijke behandeling van de vordering van de benadeelde partij

3.1. Waarborgen

De voorgestelde regeling biedt meer ruimte dan de bestaande strafvorderlijke procedure voor de behandeling van de vordering van een benadeelde partij. Tegelijkertijd wordt gestreefd naar een snelle en eenvoudige schadevergoedingsprocedure, hetgeen onder meer tot uiting komt in de voorschriften betreffende de bewijslevering. Zo kunnen de verdachte en de benadeelde partij op grond van art. 566 lid 1 en 4 alleen vóór de zitting verzoeken doen tot het horen van getuigen en deskundigen dan wel tot de benoeming van een deskundige met het oog op het uitbrengen van een

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238

deskundigenverslag. Beoordelingscriterium voor een dergelijk verzoek is of inwilliging “noodzakelijk is voor een behoorlijke behandeling van de vordering” (vgl. art. 572 lid 2 en 573 lid 1). Verder kan een rechter op grond van art. 274 ambtshalve getuigen of deskundigen (doen) oproepen dan wel een deskundigenverslag doen uitbrengen, maar uitsluitend indien daarvoor “klemmende redenen” aanwezig zijn.

Anders dan de huidige regeling betreffende de behandeling van de vordering van een benadeelde partij in het kader van het hoofdgeding, biedt de voorgestelde regeling geen ruimte aan de rechter om een benadeelde partij te verwijzen naar de civiele rechter, bijvoorbeeld vanwege eerst in de loop van de procedure gebleken complexe vraagstukken van bewijsrechtelijke aard (vgl. de memorie van toelichting, p. 62).

Het verdient aanbeveling om, gelet op de bovengenoemde beperkingen en in het licht van de eisen die voortvloeien uit art. 6 EVRM¹, nader toe te lichten hoe de voorgestelde procedure zich verhoudt tot de gewone civielrechtelijke procedure en tot de initiatieven die zijn genomen ter versnelling en vereenvoudiging van de civiele procedure.

3.2. Termijnen voor het instellen van rechtsmiddelen en mededeling uitspraak

Tegen de beslissing die in de afgesplitste procedure is genomen, is hoger beroep mogelijk en daarna beroep in cassatie. Zowel voor de verdachte als voor de benadeelde partij geldt daarbij een beroepstermijn van 14 dagen, ongeacht of zij op de hoogte zijn van de gegeven uitspraak. Wel kan ook na het verstrijken van die termijn het ingestelde rechtsmiddel ontvankelijk zijn indien “redelijkerwijs niet kan worden geoordeeld dat de desbetreffende procespartij in verzuim is geweest” (vgl. art. 578 lid 2 en art. 583 lid 3). Dit heeft tot gevolg dat voor de verdachte in feite een andere beroepstermijn kan gelden dan voor de benadeelde partij. In verband daarmee geven wij in overweging een voorziening te treffen in de trant van art. 409 lid 2 en 3 Sv en 433 lid 1 Sv om te voorkomen dat het Gerechtshof dan wel de Hoge Raad twee keer geroepen wordt een beslissing te nemen in dezelfde zaak.

De kans dat een procespartij met succes aanvoert dat hij buiten zijn schuld niet op de hoogte is geraakt van de uitspraak, wordt vergroot doordat art. 576 lid 5 slechts vereist dat de mededeling uitspraak bij aangetekende brief plaatsvindt. Een betekening, met alle bijbehorende waarborgen, wordt niet vereist. Onder omstandigheden kan dit tot processuele complicaties leiden.²

¹ Vgl. 15 september 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV2654.

² Vgl. de rechtspraak van de Hoge Raad over art. 9 WvW (o.a. HR 9 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1146, rov. 2.4.4). Deze rechtspraak houdt in dat de enkele omstandigheid dat het besluit tot ongeldigverklaring van het rijbewijs van een verdachte per aangetekende brief is verzonden en die brief niet retour is gekomen, niet voldoende is voor het bewijs dat de verdachte wist van de ongeldigverklaring in de zin van art. 9 lid 2 WvW.

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238

Wij geven u in verband daarmee in overweging te bepalen dat, indien de verdachte niet aanwezig is bij de uitspraak, de mededeling uitspraak moet worden betekend overeenkomstig de betekeningsvoorschriften uit het Wetboek van Strafvordering, gezien de consequenties die de uitspraak voor een verdachte kan hebben, onder andere vanwege de vervangende hechtenis die doorgaans verbonden is aan de oplegging van een schadevergoedingsmaatregel.

3.3 Verval uitspraak inzake de schadevergoedingsvordering

In de voorgestelde regeling is ervoor gekozen om aan wat? niet de eis te stellen dat reeds onherroepelijk is beslist in de hoofdzaak. Wel kan op grond van art. 585 de uitkomst van de hoofdzaak leiden tot verval van de uitspraak in de schadevergoedingszaak. Deze regeling sluit aan bij de reeds geldende regeling betreffende de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in art. 511i Sv. Kenmerk van deze laatste procedure is dat de uitspraak in de ontnemingszaak slechts ten dele afhankelijk is van de hoofdzaak, omdat doorgaans niet vereist is dat het in de hoofdzaak bewezenverklaarde feit tot het te ontnemen voordeel heeft geleid (zie art. 36e lid 2 en lid 3 Sr). De voorgestelde procedure wijkt in dit verband af van de ontnemingsprocedure, omdat op grond van art. 576 eerste lid in verbinding met art. 361 tweede lid sub b Sv, de benadeelde partij alleen ontvankelijk is in haar vordering indien aan haar rechtstreeks schade is toegebracht door het bewezenverklaarde feit, dan wel door een ad informandum ten laste gelegd feit.

De in art. 585 voorgestelde regeling kan in het bijzonder tot complicaties leiden wanneer cumulatief verschillende feiten zijn tenlastegelegd die nauw met elkaar samenhangen, de verdachte voor één van die feiten wordt veroordeeld, maar van een ander feit wordt vrijgesproken. Te denken valt aan een geval waarin de verdachte wordt vrijgesproken van diefstal, maar wel wordt veroordeeld ter zake van een nauw met die diefstal samenhangend witwasdelict.

In dat geval is het de vraag of voldaan is aan de in art. 361, tweede lid sub b, Sv vervatte ontvankelijkheidsvoorwaarde dat aan haar rechtstreeks schade is toegebracht door het bewezenverklaarde feit, dan wel door een ad informandum ten laste gelegd feit en of naar de maatstaven van het civiele recht wel sprake was van een schadevergoedingsverplichting. De bepaling betreffende het verval van rechtswege van de uitspraak in de schadevergoedingsprocedure in art. 585 lid 2 Sv is in dat geval da niet van toepassing. Wel kan de verdachte danop grond van art. 585 lid 3 binnen vier weken na de einduitspraak in de schadevergoedingsprocedure een verzoek Tegen de beslissing van de raadkamer op een dergelijk verzoekstaat geen rechtsmiddel open. Nu het in belangrijke mate een juridische vraag is of sprake is van rechtstreekse schade in de zin van art. 361 tweede lid sub b Sv en – daarmee samenhangend – of voldaan is aan het civielrechtelijke vereiste betreffende het causale verband, en het gewenst is dat de Hoge Raad ook in complexe gevallen hierover een oordeel kan geven, geeft de Hoge Raad in overweging om – in ieder geval – beroep in cassatie mogelijk te maken tegen de beslissing die wordt genomen op een verzoek in de zin van art. 585 lid 3 Sv.

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238

Het is verder gewenst dat in de wet of de memorie van toelichting duidelijkheid wordt geboden over:

- de vraag of de benadeelde partij, na een kwijtschelding dan wel vermindering op grond van art. 585 lid 3, zijn vordering (alsnog) aan de civiele rechter kan voorleggen;
- de termijn die geldt voor een verzoek in de zin van art. 585 lid 3 in verstekzaken waarin de verdachte (buiten zijn schuld) niet op de hoogte is van de einduitspraak die is gevolgd in de hoofdzaak.

3.4. Jeugdigen

Uit art. 562 lid 4 volgt dat het de bedoeling is om ook bij de zogenoemde jeugdzaken een afgesplitste behandeling van de vordering van de benadeelde partij mogelijk te maken. In de voorgestelde regeling zijn echter geen specifieke waarborgen voor jeugdigen opgenomen. Zo is art. 495b Sv, betreffende de behandeling achter gesloten deuren, niet van toepassing verklaard. Uitgangspunt lijkt te zijn dat bij alle zaken, inclusief de jeugdzaken, de behandeling van de vordering in de afgesplitste procedure plaats vindt in een openbare terechtzitting (vgl. art. 569 lid 2 in verbinding met art. 269 Sv en p. 44 van de memorie van toelichting). Ook andere bepalingen betreffende de berechting van jeugdigen, zoals art. 504 (mededeling van het procesverloop) zijn niet van overeenkomstige toepassing verklaard. Omdat dit aspect niet aan de orde komt in de Memorie van Toelichting, is niet duidelijk of sprake is van een bewuste keuze of dat de bepalingen betreffende het jeugdstrafrecht bij het opstellen van de schakelbepaling van art. 569, tweede lid, aan de aandacht zijn ontsnapt.

3.5. Oplegging van een schadevergoedingsmaatregel als onderdeel van de strafoplegging

Op dit moment komt het sporadisch voor dat de oplegging van een strafrechtelijke schadevergoedingsmaatregel wordt losgekoppeld van de strafoplegging. Dat gebeurt incidenteel wanneer de Hoge Raad een uitspraak alleen vernietigt wat betreft de beslissing over de vordering van een benadeelde partij en de oplegging van de schadevergoedingsmaatregel (zie bijv. HR 23 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:653). Doorgaans pleegt de Hoge Raad echter de oplegging van een schadevergoedingsmaatregel niet los te beoordelen van de strafoplegging. In het bijzonder bij jeugdzaken wordt hierop geen uitzondering gemaakt omdat de vergoeding van de schade bij die zaken een belangrijk onderdeel is van de afdoening.³ In het licht van het voorgaande verdient het aanbeveling in de memorie van toelichting te verduidelijken welke gevolgen het voorstel betreffende de afgesplitste procedure heeft voor de strafoplegging, in het bijzonder bij jeugdzaken.

In de Memorie van Toelichting (zie p. 49) wordt in dit verband opgemerkt dat de rechter bij de strafoplegging rekening kan houden met de mogelijkheid dat in de afgesplitste procedure een schadevergoedingsmaatregel wordt opgelegd. De hoogte van die (mogelijk) op te leggen

³ Vgl. o.a. de Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt, Scrt. 2018, 29497

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

Datum: 4 september 2019

Kenmerk: INK-P/2019/3238

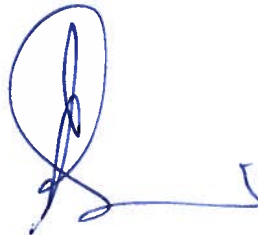
schadevergoedingsmaatregel staat dan echter nog niet vast. De begroting van de omvang van de schade vindt eerst plaats in de afgesplitste procedure, waarbij het dan ook mogelijk is dat de benadeelde partij de vordering gedurende die procedure nog vermeerdert. Daardoor kan de rechter bij de berechting van de hoofdzaak vaak niet goed voorzien wat uiteindelijk de te betalen schadevergoeding zal zijn. Wij geven u in overweging om in de definitieve memorie van toelichting bij dit aspect stil te staan.

Tot nadere toelichting op dit advies houden wij ons gaarne gereed.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke.

M.W.C. Feteris

A handwritten signature in blue ink, featuring a large circular loop at the top and a long horizontal stroke at the bottom.

J. Silvis